

MAGYAR POSTA

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG
MEGBIZÁSÁBÓL A M. KIR. POSTA JOGÁSZ-ÉS MÉRNÖKTISZTVISELŐI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK SZERKESZTŐBIZOTTSÁGA

FOSZERKESZTŐ: Dr. FORSTER KÁROLY M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓ-HELYETTES

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. PÁZMÁNY ÖDÖN

M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

TÁRSSZERKESZTŐ:

RÁKOSI GYÖRGY

M. KIR. POSTAMŰSZAKI TANÁCSOS

A posta fejlesztésének jövő feladatai.

Dr. KUZMICH GÁBOR m. kir. postavezérigazgató előadása a Magyar Közlekedéstudományi Társaság és a Magyar Mérnök és Építész Egylet előadás-sorozatában.

A posta fejlesztésének feladatait és annak ütemét három tényező befolyásolja:

1. a feladatok és a posta jelentőségének az államhatalom, a gazdasági élet és a társadalom részéről történő értékelése,
2. a fejlesztés céljára rendelkezésre bocsátott szellemi és anyagi erőforrások és
3. a munkaorganizáció, valamint a műszaki berendezések fejlettségi foka.

A feladatok és az intézmény jelentőségének értékelési foka jelenti azt a dinamikus erőt, amely tettekre, haladásra lendít; a szellemi és anyagi erőforrások adják azt a kezdeti sebességet, amellyel a fejlesztés megindulhat; a munkaorganizáció és a műszaki létesítmények fejlettsége pedig az effektust, az eredmény nagyságát.

Hazánkban a posta feladataival — legalább is ami a vele szemben támasztott követelményt illeti — mindenki tisztában van. Mindenki elvárja tőle, hogy a hírtovábbítás, a pénzáttalás, a csomagfuvarozás minél gyorsabb, megbízhatóbb és olcsóbb legyen. Hogy a posta éjjel és nappal, vasárnap és munkanap szünet nélkül rendelkezésre álljon! Hogy az óramű pontosságával, zavar nélkül mindenkit egyforma feltételekkel szolgáljon ki! Hogy hálózata az ország minden zugába elérjen és mint az ország ideghálózata szőjje át a haza egész területét!

Jelentőségének értékelésében sincs nagy hiány, bár nem részesül mindig fontosságának megfelelő helyezésben és méltánylásban. Sokszor folynak olyan tárgyalások, történnek olyan döntések, amelyeknél a posta meghallgatása, a tárgyalásokba való előzetes bevonása az ügy javára szolgálna, utólagosan felmerülő nehézségeket előzne meg, a posta terveit, fejlesztési programját céltudatosabbá tehetné.

Nem egyszer megtörténik, hogy nagyobb intézmények, ipartelemek létesítéséről folyik tárgyalás, sőt azok tekintetében végleges döntés is történik a posta bevonása nélkül. A hírszolgálati berendezések iránti igények, mint halaszthatatlan szükséglet olyankor jelentkeznek, amikor annak kielégítése a kellő időre már nem lehetséges. Az ilyenkor beálló késedelmek a posta rovására esnek.

Ezzel a mellőzéssel még törvényes rendelkezésben is találkozunk. Ilyen pl. az 1882:XX. törvénycikk 1. §-ában foglalt az a rendelkezés, mely az 1876:VI. törvénycikknek azt a szakaszát, mely szerint a postát a törvényhatóság közigazgatási bizottságában a kerületi postaigazgatóság vezetője képviseli, megváltoztatta és a postaügyek képviselőjére az államépítészeti hivatal vezetőjét jelölte ki. Ennek a rendelkezésnek megmásítására mind az illetékes minisztérium, mind az az egyes vármegyék részéről időközben történtek kezdeményezések, azonban eredménytelenül, mert a közigazgatás rendezéséről szóló 1929. évi XXX. tc. a vázolt helyzeten nem módosított.

Ugyancsak hiányzik a posta képviselője a fontosabb konzultatív, vagy informatív testületekben is, pl. a közlekedésügyi tanácsban és egyéb miniszterközi értekezleteken.

A fejlesztés céljára a kívánt szellemi erőforrások rendelkezésre állanak. Szakszerűen felkészült, külföldi tanulmányokban edzett fogalmazási, műszaki és kezelési személyzet áll a posta szolgálatában.

Az anyagi erőforrások terén a helyzet rosszabb. Az állam pénzügyi erejének hosszú időn át más célokra történt lekötöttsége a fejlesztésben kényszerű visszamaradásokat okozott. Ezeknek súlyos következményeit szenvedjük ma a budapesti és vidéki telefonszolgálat elégtelenségében, a kábelhálózat, az egyes szállítási eszközök és a megfelelő postaépületek hiányában, továbbá a szervezet egyes gyengeségeiben.

A vázolt általános helyzetkép alapján első lépés tehát a fejlesztésben az legyen, hogy vonassék be a posta mindenkor a fontosabb gazdasági és közlekedéspolitikai tárgyalásokba és adassék meg neki a fejlesztéshez szükséges anyagi erő.

Ezek biztosítása mellett a közeljövő feladatait röviden a következőkben körvonalazhatjuk.

A felsorolásban csak a posta általános fejlesztését vesszük irányadónak, a különleges katonai követelmények taglalását mellőzzük.

I. Szervezet.

Mindenekelőtt a posta szervezetét kellene rugékonyabbá tenni. A kerületi igazgatóságokat át kellene szervezni, kisebb egységeket kellene kialakítani, amelyek a legszorosabb kapcsolatban volnának a törvényhatósági és fontosabb gazdasági szervekkel is.

A műszaki végrehajtó szolgálat feladatai ma már annyira összetettek, a jövőben pedig olyan nagy mértékben fognak fejlődni, hogy elkerülhetetlen azt a posta kezelési szolgálattól különválasztani. Külön műszaki hivatalokkal kell a távközlési szolgálat végrehajtását ellátni. Mindezt úgy kell megszervezni, hogy a posta és a távközlés tevékenysége összhangzó, egységes vezetés alatt maradjon.

A postamesteri rendszernek a XVIII. és XIX. században kialakult és azóta változatlanul fenntartott mai alakzatát meg kellene vál-

toztatni, a kor szelleméhez idomítani. Régen a postamester szerződéses vállalkozó volt, aki átalány és bizonyos előjogok ellenében vállalkozói tevékenységben saját alkalmazottaival látta el a postaszolgálatot. Ma már, amikor mind a postamester, mind a postakiadó közhivatali tevékenységet végez és amikor többrendbeli állami beavatkozás a régi postamesteri rendszert lényegesen megváltoztatta, indokolt mind szolgálati, mind szociális szempontból az egész szervezet megfelelő átalakítása. Különösen nagy jelentősége volna ennek a rendezésnek a helyes személyzetgazdálkodás biztosítása szempontjából is.

II. Posta.

Hazánkban a postahelyek sűrűsége még nem kielégítő. Az összes községeknek csak 61.2%-ában van posta, 38.3%-ában távbeszélő. Ez a népsűrűség alapján a lakosság 87.5%-ának postával és 77.3%-ának távbeszélővel való ellátottságát jelenti. Arra kellene törekedni, hogy minden községben, sőt a sűrűn lakott egyéb helyeken is legyen posta- és távközlési hivatal. Mindaddig, amíg ezt nem biztosíthatjuk, a posta nem teljesítette az államigazgatási, gazdasági és kulturális szempontból reá eső feladatokat. Ha az állam a postát kizárólagos jog alapján, a távközlést pedig az állam fenntartott joga alapján maga kezelésében tartja, akkor ezekkel a jogokkal velejár az a kötelezettsége is, hogy minden községben és sűrűn lakott helyen (tanyaközpontokban) postahivatalokat állítson fel. Jövedelmezőségi szempontok ennél a kérdésnél nem lehetnek döntők.

A városi posták fejlesztésében más feladatok jelentkeznek. A városokban általában a postahelyek száma elegendő, azonban azok igen sokszor nem alkalmasak a nagy tömegekben jelentkező forgalom lebonyolítására. Torlódások, a felvételnél és továbbításnál késedelmek, helytelen, téves irányítások jelentkeznek. A nagytömegű forgalom lebonyolítására megfelelő munkaszervezést és az emberi erőnek gépi erővel való pótlását kell alkalmazni. Ebben az irányban már lényeges haladást is tudunk felmutatni. Így pl. Budapesten, a Keleti pályaudvaron lévő nagy levéltovábbító hivatalban az elmúlt években naponta átlag 1,020.000 drb levélpóstai küldeményt dolgoztak fel. A munkát a régi szervezet már alig bírta. Forgalmasabb napokon a munka menete már annyira akadozott, hogy esetenként több mázsa levélanyag maradt vissza feldolgozatlanul. A posta gyorsasága és megbízhatósága került veszélybe. Megfelelő munkaszervezéssel és gépesítés bevezetésével ugyanez a hivatal az 1943-ik év őszen már napi 2,000.000 drb levelezést tudott feldolgozni minden fennakadás és megerőltetés nélkül.

Ezt a folyamatot a többi nagyobb forgalmi postahivatalnál is meg kell kezdeni és mind Budapesten, mind vidéken következetesen valóra kell váltani.

A továbbító szolgálatra a nagy városokban csőpostahálózatot kell berendezni.

A vasuti vonalakon történő postaanyagszállításra a postának önálló motoros mozgópostákat kellene járatni, hogy a legkedvezőbb szállítási lehetőségeket biztosítsa a vasúti menetek rendjének és különleges szempontjainak zavarása nélkül.

A légi közlekedést — esetleg saját postarepülőgépek járatásával is — jelentős mértékben igénybe kell venni. Ezekben a légijáratokon minden külön díj felszámítása nélkül kell a postaanyagot szállítani.

III. Táviró.

A távbeszélő technikában a legutóbbi évtizedekben elért hatalmas fejlődés és a távbeszélő rendkívüli széleskörű térhódítása az 1920-as évektől kezdve a távirószolgálatot háttérbe szorította. Sokan már a távirószolgálat alkonyáról beszéltek. Jóslatuk a forgalom nagyfokú esésében mintha igazolva is lett volna. Kétségtelen ugyan, hogy a táviró, miután a közleményeket írásban rögzíti, bizonyos előnyt nyújt, azonban a táviró régies, nehézkes volta, a táviróvonalak elégtelensége és a személyzet hosszadalmas kiképzése miatt a versenyt nem vehette fel a gyorsabb hírközlés és azonnali válaszadás lehetőségét biztosító, jól megszervezett távbeszélő szolgálattal.

Időközben a táviróberendezések nagyarányú fejlődésnek lendültek. Megindult a távirószolgálat újraéledése. A fejlődés két irányban haladt. Az egyik a táviróüzem olcsóbbátétele, a másik olyan berendezések létesítése, melyek a vezetékekben mutatkozó hiányokat kiküszöbölik és a távirógépszolgálathoz nem kívánnak különleges képzettségű személyzetet. Ezzel a táviratok gyors továbbítását biztosítják.

A távirószolgálat olcsóbbá tétele és gyorsítása olyan berendezésekkel érhető el, amelyek meglévő távbeszélő áramköröknek táviróüzemre való többszörös kihasználását teszik lehetővé. Ilyen a többszörös hangfrekvenciás táviró, amellyel egy távbeszélő áramkörön ma egyidejűleg 18 kétirányú táviratozás lehetséges. Ugyanezt a célt szolgálják a hangfrekvenciás sáv alatt dolgozó rendszerek, amelyek a távbeszélő áramkörökön folyó beszélgetéssel egyidejű táviróüzemet tesznek lehetővé.

Ezeket a rendszereket a magyar posta már alkalmazza. Ma 91 hangfrekvenciás táviróösszeköttetésünk van; ez a szám rövidesen 130-ra emelkedik, a háborúutáni időben pedig ez 200-ra egészül ki.

A fejlődés a távirókészülékekre is kiterjed. A legújabb rendszerű távirógépek az u. n. távgépirókészülékek kezelését előzetes, hosszas kiképzés nélkül bárki, aki az irodai írógépek kezeléséhez ért, elláthatja. Így ezek a készülékek nemcsak a postahivatalok közötti rendszeres táviratforgalomban, hanem magánosok, vállalatok egymásközötti közvetlen táviratforgalmában is bevezethetők.

Több külföldi és 30 belföldi összeköttetésben távgépiró berendezést máris használunk.

A berendezés a részvevőknek módot nyújt arra, hogy a távbeszélgetésekhez hasonló módon a helyi, vagy a távolsági forgalomban egymással közvetlen táviróösszeköttetést kapjanak és írásos közleményeket válthassanak. A díjszabás ebben a forgalomban nem a továbbított szavak száma, hanem a vonal igénybevételenek időtartama alapján történik. Egyelőre a távgépirókészülékek nagyobb beszerzési költsége miatt csak a nagyobb vállalatok léptek be ebbe a szolgálathoz. A szélesebbkörű bevezetés a háborúutáni feladatok közé tartozik.

IV. Távbeszélő.

A távbeszélő fejlesztése sokoldalú kívánalmakkal jelentkezik. Itt nemcsak az a feladat, hogy minden községbe bevezessük a távbeszélőt, hanem az is, hogy a helyi és távolsági összeköttetésekénél olyan berendezéseket adjunk, amelyek a

lehető legkisebb várakozási idő mellett éjjel és nappal olcsó és üzembiztos beszélgetési lehetőségeket biztosítanak.

Budapest távbeszélőhálózatának fejlesztési terve kész, megvalósítása kissé visszamaradt. A hiányokat a háború személyzeti és anyagi nehézségei fokozzák. A javítás azonban folyamatban van. Két új távbeszélő központ épül. A fejlesztés további ütemének sem szabad ellenyhulnia, mert a forgalmi szempontból máris kialakult Nagy-Budapest részére megfelelő gyorsforgalmú automata-hálózat létesítése nélkülözhetetlen.

A vidéki városokban minden olyan központban, amelybe legalább 250 előfizető van bekapcsolva, a gépi kapcsolás rendszerét kell bevezetni. Általános tapasztalat ugyanis, hogy emberi erővel ennél nagyobb mértékű forgalmat jól és gazdaságosan ellátni már nem lehet.

Az éjjel-nappali folytonos távbeszélőszolgálatot az összes vidéki telefonközpontokra is ki kell terjeszteni. Ezt a szolgálatot a mai életberendezések már parancsolóan követelik. A feladat ismét csak a gépesítés bevezetésével látható el.

Országunkban ma Budapesten kívül 14 automata távbeszélőközpont működik, 7 központ automatizálása folyamatban van. A háború befejezése után évente 6—8 távbeszélőközpont gépesítése esedékes.

Az országos gépesítés magvát a telefongócpontok és telefongóckörzetek kialakítása adja. A gócpontok, azok a nagyobb helységek, melyek a környező nagyobb területnek közigazgatási, gazdasági és közlekedési súlypontját képezik és így a körzetükben fekvő helységek távbeszélőforgalma is elsősorban a gócpont felé irányul. Az eddigi tervek szerint 51 ilyen gócpont kialakítása szükséges. A gócpontok az országos helyközi hálózatnak végpontjai és egyben csatlakozó pontjai a körzeten belüli ú. n. körzet-, vagy faluhálózatnak. A körzeten belüli gépesítés a falurendszerrel történik, az egyes góckörzetek közötti távolsági forgalmat pedig a kézi kapcsolás helyett a távválasztás útján tervezzük. A távválasztás a jóminőségű beszédátvitel és a távolsági kapcsolások gyors létrehozását biztosítja, oly módon, hogy a távolsági kapcsolások létesítéséhez minél kevesebb központ kezelője vétetik igénybe.

A távbeszélő központok fokozott gépesítése jó minőségű összekötő áramkört is kíván. Erre a célra ma legjobbak a távkábelhálózatok, amelyek üzembiztosak, külső zavartatástól mentesek és megfelelő erősítő berendezésekkel a lehető legjobb minőségű összeköttetéseket biztosítják.

A hálózat korszerűsítésének egyik eszköze tehát a távkábel. A másik eszköz a vivőfrekvenciás berendezések alkalmazása, melyek útján akár kábelben, akár a légvezetékek áramkörein egyidejűleg több beszélgetés folytatása biztosítható. A vivőáramú távbeszélőberendezések működése fémes áramkörre telepített rádióadó- és vevőkészülékek működésével hasonlítható össze, amelyeknél ugyan arra a vonalra több különböző hullámhosszal dolgozó berendezés köthető rá a nélkül, hogy azok egymást zavarnák, vagy lehallgathatók lennének.

A távkábelek tekintetében hazánk a külföldhöz viszonyítva elég kedvezőtlen helyzetben van. Németországban 80% kábelpárhosszal 20% légvezeték áramkör, Hollandiában 92% kábelpárhosszal 8% légvezeték áramkör, Svájcban 86% kábelpárhosszal 14% légvezeték áramkör áll szemben. Nálunk 1938-ban 43% kábelpárhosszal szemben 57% légvezeték áramkörhossz állott.

A kábelhálózat fejlesztése terén az utóbbi időben lényeges haladás mutat-

kozik. Elkerülhetetlen azonban még egy Budapestről kiinduló, nyugati irányba haladó, új távkábel, valamint az Erdély felé induló keleti távkábel megépítése. Nyugat felé a kábel építése azért fontos, mert az országunkon átmenő nemzetközi forgalomnak lenne a már meglévőn kívül második útvonala. Erdély felé pedig különösen azért, mert ebben az irányban nemcsak a rendelkezésre álló légvezetékek száma kevés, hanem azért is, mert a légvezetékek áramkörei olyan zord időjárású tájakon mennek át, hogy azokon vivőfrekvenciás áramkörök biztonságosan nem tarthatók üzemben.

Külön tanulmány tárgya lesz a jövőben az a kérdés, vajjon távkábelek építése helyett milyen mértékben alkalmazható az ultrarövid hullámú rádióösszeköttetés.

V. Rádió.

A magyar királyi posta rádiószolgálatát három irányú.

1. A rádióműsorszóró,
2. a rádiótávíró és
3. az egyéb különleges rádiószolgálatok. Mindhárom irányban állandó figyelmes fejlesztés szükséges.

A műsorszórószolgálat 1923-ban indult meg és 1925-ben vált rendszeressé. Hazánkban ma már több mint 900.000 rádióelőfizető hallgatja állandóan a rádiósugárzást. A műsorszolgálattal szemben állandó fokozódó igények kielégítésére második nagyteljesítményű középhullámú műsorszóró rádióállomás létesítése szükséges. A tervezések és előmunkálatok folyamatban vannak. A megvalósítás a háborúutáni időre marad.

A vidéki, különösen pedig a kedvezőtlen erdélyi vételviszonyok javítására több kisebb műsorszóró relais adó építése vált szükségessé. A Kassán már üzembe helyezett 30 kwattos műsorszórón kívül Kolozsvárott, Csikszeredán és Marosvásárhelyen kell 1—1 15 kwattos közvetítő állomást felállítani.

A rövidhullámú adások fejlesztésére — különösen a nagy-távolsági és tengerentúli hírszolgálat ellátására kétszer 50 kwatt teljesítményű rövidhullámú rádió műsorszóró állomás épül. Az adóállomás befejezését a háborúutáni időre reméljük.

Állandóan figyelemmel kell kísérni a távolbalátás fejlődését. Amint ennek a szolgáltatnak bevezetése műszakilag és gazdaságilag indokolt és megoldható, a magyar közönség részére is hozzáférhetővé kell tenni.

Egyéb újszerű feladat a tanyavilágnak a városi központokkal való összeköttetése rádió útján. Az idevonatkozó kísérleteket és kezdeményezéseket támogatjuk és figyelemmel kísérjük.

A rádióknak a hírszolgálat terén való alkalmazása mind újabb és újabb feladatokat vet fel, ilyenek a viharjelző szolgálat, az árvíz jelentések, a baleset szolgálati híradás stb. Hogy ezekre a célokra a rádió milyen mértékben és milyen feltételekkel lesz alkalmazható, a postának állandóan gondosan kell tanulmányoznia.

A rádiószolgálat feladatainak sora mutatja, hogy a közösségi életnek milyen sokirányú igényét kell a rádióknak, mint híradó eszköznek kielégítenie. Valószínű, hogy a háború után a híradással szemben minden oldalról olyan nagy igények fognak felmerülni, hogy azok csak az összes hírhálózati szervek egybekapcsoló-

dásával elégíthetők ki. Ezért a jövő terveinek feldolgozásában a kívánságokat összefogó, a műszakilag legmegfelelőbb és leggazdaságosabb megoldásokat felkutató, a tudományos fejlődés eredményeit értékelő és továbbfejlesztő szintetikus munkát kell kifejtetni.

VI. Építkezések.

Ahhoz a munkához, melyet a posta országszerte végez, szükséges a feladatok természetéhez alkalmazkodó épületek biztosítása is. A városokban e téren fokozatos fejlődés látható és a helyzet általában javuló irányzatot mutat. A községekben azonban igen sok a hiány. Igen sok helyen a posta egészségtelen, céljainak meg nem felelő berendezésű, bérelt épületben dolgozik. Ez önmagában is helytelen, de ezenfelül még azzal a veszéllyel is jár, hogy a bérletek felmondása kapcsán a postának a községekben való megfelelő állandó elhelyezése bizonytalanná válik és az időnként elkerülhetetlen áthelyezések, különösen a táviró- és távbeszélőberendezések áthelyezése, lényeges improduktív kiadásokat jelent.

Sürgősen programmba kell venni minden községben megfelelő állami postaház építését. Amint minden községben van községháza, egészségház, kultúrház, leventeotthon, stb. legyen egészséges, a posta követelményeinek megfelelő postaház is, mint a magyar élet ideghálózatának megfelelő otthona. Több évre elosztott munkatervvel ezt a kérdést is meg kell oldani.

VII. Egyéb feladatok.

A posta különböző működési területein és üzletágaiban jelentkező — részben itt vázolt — fejlődést nyomon kell követni a jogi és üzletszabályzati rendezésnek, valamint a személyzet szociális munkaviszonyait méltányosan szabályozó tevékenységnek is. Az igazgatási szolgálatnak éber gondossággal kell őrködni, hogy a postaszolgálat technikai fejlődése és a posta jogi, üzletszabályzati, valamint személyzeti viszonyainak rendezése mindig kellő egyensúlyban maradjanak.

*

A fejlesztés irányai, a legsürgősebb feladatok sorozata, nagy vonásokban elvonult előttünk. A megoldás tervei készen vannak, az átmenetgazdálkodási munkaterv a megoldás ütemeit részletezi. A cselekvéshez a dinamikus feszültség tehát készen áll, most csak a szellemi és anyagi erőforrások hozzáadása szükséges. Ezzel azután megkaphatjuk azt a kezdeti sebességet, amellyel majd a munka hatásában a magyar posta régvárt fejlődési fokát elérjük.

*

Zukunftaufgaben zur Förderung des Postdienstes. Vortrag des Herrn Generalpostdirektors, Dr. GABRIEL von KUZMICH.

Nach einer kurzen Zusammenfassung der allgemeinen Lage bezeichnete der ungarische Generalpostdirektor in seinem Vortrag als ersten Schritt zur weiteren Förderung des Post-

dienstes einerseits die Einschaltung der Postverwaltung in alle wichtigen Verhandlungen des wirtschaftlichen Lebens und der Verkehrspolitik; anderseits die Zuweisung von nötigen finanziellen Mitteln. Alle Bestrebungen der Postverwaltung gehen dahin, die verschiedenen Postdienste zu verbessern. In dieser Hinsicht sollten in naher Zukunft folgende Pläne verwirklicht werden: Im Bereich des Postdienstes: Der Aufbau der Verwaltung muss elastischer gestaltet werden. Zu diesem Zweck ist die Auflösung der Bezirksdirektionen in kleinere Einheiten nötig. Der technische Ausführungsdienst ist von dem eigentlichen Postmanipulationsdienst zu trennen. Die Postmeisterschaften, wo die Amtsvorsteher in einem blossen Vertragsverhältnis zum Staate stehen, sind auf eine ganz neue Grundlage zu stellen. Ganz neue Poststellen sind zu schaffen, besonders auf dem Lande, in den Meierhofzentralen. In den Städten ist dagegen die Modernisierung der schon bestehenden Postämter vorzunehmen. (Mechanisierung der Einrichtungen, Rationalisierung des Arbeitsverfahrens). Es ist sehr wichtig, dass die grösseren Städte eine Rohrposteinrichtung erhalten und dass die Postbeförderung zwischen ihnen durch in Posteigentum stehende motorisierte Bahnpostwagen gesichert werde. Eine gleich grosse Wichtigkeit kommt der Luftbeförderung zu, gegebenenfalls durch Flugzeuge, die Eigentum der Postverwaltung sind. — Auch der Telegraphendienst muss durch Anwendung neuer Einrichtungen, die von der Technik geschaffen worden sind, verbessert werden (z. B. Tonfrequenz-Mehrfachtelegraphie, Fernschreibapparate, usw.). — Was die Entwicklung des Telephondienstes anbelangt, erheben sich auch hier mehrere Erfordernisse. Die Erweiterung des Budapester Fernsprechnetzes muss in einem stärkeren Ausmass durchgeführt werden. In der Provinz ist die Automatisierung der Telefonzentralen, die Einrichtung von Knotenämtern, bzw. Knotenbezirken dringlich. Der ununterbrochene Dienst (Tag- und Nachtdienst muss auf alle Zentralen der Provinz ausgedehnt werden. Auch die Modernisierung des Telephonnetzes durch Fernkabel und durch Trägerfrequenz-Einrichtungen ist eine Aufgabe ersten Ranges. — Die Forderungen des Rundfunkdienstes stellen auch wichtige, lösungsbedürftige Fragen dar. Der Bau eines zweiten Grossenders für Mittelwellen darf nicht mehr länger aufgeschoben werden. Die Einrichtung von weiteren Rundfunk-Übertragungsstationen in der Provinz ist auch notwendig. Die Entwicklung des Fernsehens wird mit Aufmerksamkeit verfolgt, bis sich dieser Dienst auch in Ungarn einführen lässt. — Der Schluss brachte der Hinweis auf die Wichtigkeit der Erbauung eines Posthauses in jeder Landgemeinde.

*

Les devoirs futures du développement du service postal. Conférence de M. le Dr. GABRIEL DE KUZMICH, Directeur Général des Postes.

Après avoir exposé un bref compte-rendu sur la situation générale, le Directeur Général de la Poste hongroise a indiqué dans sa conférence comme premier pas pour le développement future du service d'initier l'Administration postale dans toutes les délibérations importantes de la vie économique et de la politique des communications, d'une part, et de mettre à sa disposition les moyens matériels nécessaires, d'autre part. Tous les efforts de l'Administration se dirigent pour l'amélioration des divers services de la poste. A ce but, les projets ci-après devraient être réalisés au proche-future. Dans le domaine de la poste, l'organisation de l'Administration doit être rendu plus elastique. A ce point de vue, la réduction des directions régionales en unités inférieures serait nécessaire. Le service d'exécution technique serait à séparer du service d'exploitation postal. Le système des bureaux gérés par des maîtres de poste qui sont en rapports contractuels avec l'Etat devrait être entièrement mis sur une nouvelle base. La nécessité se montre pour la création de nouveaux organes postaux, surtout en province au centre des fermes. Par contre, dans les villes, la modernisation des bureaux de poste (mécanisation des installations et rationalisation des travaux) serait à être envisagée.

Il est très important de pourvoir les grandes villes de la poste pneumatique et d'assurer le transport du courrier par des ambulants, motorisés dépendant du service postal. La même importance est attribuée à la communication aérienne, au cas échéant, par des avions appartenant à la poste. Le service télégraphique peut être également amélioré par l'application des nouvelles installations créées récemment par la technique (télégraphie harmonique à plusieurs canaux, téléimprimeurs). Plusieurs nécessités se présentent en ce qui concerne le développement du service téléphonique. La réalisation de l'agrandissement du réseau téléphonique de Budapest doit être poursuivie dans une plus large mesure. En province, l'automatisation des centraux téléphoniques, la création des bureaux et des districts nœuds sont d'urgence. Le service permanent (nuit et jour) devrait être étendu à tous les centraux téléphoniques de la province. La modernisation du réseau téléphonique par des câbles à grande distance et des installations au courant porteur est également un devoir de premier ordre de l'Administration. — Les exigences du service radiophonique soulèvent des problèmes importants à résoudre. La construction d'une deuxième station émettrice d'onde moyenne à grande puissance ne peut plus être ajournée. En province, l'établissement de nouveaux relais-émetteurs est nécessaire. L'évolution de la télévision sera aussi suivie avec attention jusqu'à ce que ce service puisse être introduit en Hongrie. — Pour terminer, l'importance de la construction des Hôtels de poste dans chaque commune du pays est soulignée.

Zrinyi Miklós hírszolgálati szervezete.

Írta: Dr. SEMJÉN BÉLA m. kir. postaforgalmi igazgató.

Gróf Zrinyi Miklósnak a magyar előidők legzivatárosabb korából kimagasló alakját a győztes hadvezér, a megalkuvást nem ismerő államférfi és az úttörő költő dicsősége ragyogja körül. A magyar történetnek ez a nagy hőse egész életében azokat az eszközöket kereste, melyek segítségével a XVII. század sorsüldözött magyarságát, a két világhatalom élet-halálharcába beékelődött s így pusztulásra ítélt népét megmenthesse. Ez az igyekezet ragyogta be a harcoló hős minden kardcsapását, ez szőtte keresztül a poéta alexandrinusait és ez áradt a reformátor hatalmas harci szózataiból. Ő volt az ország hivatott vezére, aki célul tűzte ki az elfecsérlődő nemzeti erő szervezését, ezért a társadalom minden rétegének bevonásával át akarta alakítani a honvédelmi szervezetet és így a magyarságnak önerejével akarta visszaszerezni a nemzeti függetlenséget. A fellegekig emelkedő célkitűzései nem maradtak ábrándok csupán, hanem azokat a részletek kidolgozása is nyomon követte, sőt gyakorlatilag is igyekezett azokból megvalósítani annyit, amennyi a rendkívüli viszonyok között és a fokozott bécsi ellenőrzés mellett lehetséges volt.

Zrinyi nagy terveinek részleteibe írásain, elsősorban levelein keresztül tekinthetünk be. E levelekből olyan oldaláról is megismerhetjük a költő-hadvezért, amely eddig homályban maradt. Többek között azt is megtudjuk róla, hogy már ifjú korában stratégiai tanulmányaival kapcsolatban **hírszolgálati** kérdésekkel is foglalkozott. A körmendi Batthyány hercegi levéltárban egy levelet őriznek, melyet az ujonnan kinevezett horvát bán 1648. július 5-én a kanizsai török őrség megtámadása ügyében Csáktornyáról írt gróf Batthyány Ádámhoz. A címzés nélkül fennmaradt levélben a következőket olvassuk:

„Két rendbeli leuelét uettem kegyelmednek egy ora alat, de az előbeni késő-

ben érkezett noha 3 napal indult előb. Édes Batiam Vram ha mi ualami iot akarunk uegezni, ezt a dolgot remediálnunk kel, mert mind ebben áll dereka az hadakozásnak hogy hüségel és hamarsagal az hir hordoztasék.”¹⁾

A levélben Zrinyi a rendszertelen postai közlekedés miatt panaszkodik, melynek következményeképpen valamely távoli helyről háromnapos időközzel indított két levél ugyanabban az órában érkezett meg hozzá, de a később feladottat mégis korábban kapta kézhez. Ez a levéltovábbítási késedelem Angarani Tamás főpostamestersége idején nem volt elszigetelt jelenség.²⁾ A jelentkező bajokat nemcsak az egyes postamesterek tehetetlensége és a veredáriusok hanyagsága okozta, hanem kétségtelen nyomai vannak annak is, hogy a bécsi cabinet noir ekkor már megkezdte működését. Ugyanebben az időtájtban Wesselényi Ferenc, a felsőmagyarországi hadak főkapitánya is többször felszólalt és a királynál is panaszkolt, hogy levelei egy havi késedelemmel érkeznek meg Kassára.³⁾ Zrinyi azonban nem Bécs vagy Pozsony felé emelt panaszt, hanem Batthyány hadvezértársával közösen, valószínűleg az állami postai szervezet kikapcsolásával akarta a bajokat orvosolni. Levelében a remediálást az eredményes hadi működés érdekében nagyon fontosnak tartja és megállapítja, hogy a sikeres hadakozás előfeltétele az, hogy a híreket hűséggel és gyorsasággal hordozzák.

Azt, hogy a Batthyány Adámmal való levélváltásnak hírszolgálati szempontból volt-e eredménye, valószínűnek tartjuk, de kimutatni nem tudjuk. A hadvezetés és a hírszolgálat viszonyának a ma is helytálló, sőt éppen napjainkban felette időszerű meghatározása azonban kétségtelenné teszi, hogy Zrinyi a hírszolgálat ügyével behatóan foglalkozott. Fennmaradt munkáit áttanulmányozva megállapíthatjuk, hogy vizsgálódásai nemcsak a gyors hírtovábbítás szükségére, hanem a vett híreknek általánosságban, pszichológiai alapon való értékelésére is kiterjedtek. A Vitéz hadnagy 26. centuriájában olvassuk a következőket:

„Sokszor megcsalatozik az, aki az első hírre mindjárt resolválja (elhatározza) magát, mert az első hírek mindenkor rettenetesek és igen távul járnak az igaztul; azért na szintén nem kéntelen az ember vele, ne resolválja magát az első hírre, hanem adjon másiknak, harmadiknak és mentül többnek lehet maga kára nélkül.”⁴⁾

Más alkalommal a hír hatásáról medítált a litterátus hadvezér. A hír születése, az álhír keletkezése, terjedése és az ellene való védekezés lehetősége volt vizsgálódásának a tárgya. A Mátyás király életéről való elmélkedésekben a következő sorokat találjuk:

„A hír a hadakozásban nagy momentum (tényező). Néha hamis hír retteneteket csinál a táborban. Néha magok között is a hadak között támad a hír, semmi bizonyos eredet (fel nem található).⁵⁾ Ne eressze a hadviselő ember filele mellett hívságosan menni a hirt is, se hamisat, se igazat. Ha igaz, gondolkodjék az orvoságrul, s miként állhat ellene annak a valóságnak; ha hamis, azon legyen, hogy a hada között csillapítsa el mentül jobb formán lehet. Fama bellum constat, et

¹⁾ Körmendi lvt. Mamorabilia 1025. Kiadva Körmendi Füzetek 2. sz. (1942) 172 l.

²⁾ Munkás László: A királyi magyar posta története, Budapest, 1911. 139. l.

³⁾ U. o. 144—148. l.

⁴⁾ Rónai Horváth Jenő: Gróf Zrinyi Miklós hadtudományi munkái, Budapest 1891. 348—49. l.

⁵⁾ A kéziratban csonkán maradt mondat.

saepe etiam, quod falso creditum est, veri vicem obtinuit." Hírből áll a háborús gyakran, mint tévesen hitték, az igazság látszatával bír.⁶⁾

A hírek óvatos kezelésének szükségessége Zrinyi munkáiban visszatérő momentumot képez. A Vitéz hadnagy 7. centuriája szerint: „ha pedig meghalod, hogy egy fa keresztüldült az ellenségnél, ne ereszd el gondatlansággal ezt a hírt, hanem mindjárt gondolkodjál róla, mi dolog lehet ez, mit árthat nekem ezzel az occasióval (körülménnyel) az ellenség, vagy én mit árthatok neki.”⁷⁾

Idézeteinkből megállapíthatjuk, hogy Zrinyi stratégiai alapról kiindulva, korának megfelelő tudományos felkészültséggel vizsgálta a hír és a hírtovábbítás törvényeit s kapcsolatait. Azt, hogy e tevékenysége közben nem került-e Machiavelli és a római auktorok hatása alá, nem célunk most kutatni. Azt azonban le kell szegoznünk, hogy Zrinyi volt az első magyar író, aki vizsgáló szemmel tekinthetett be a hírszolgálat mozgalmas világába. Vizsgálódásainak eredményét „hírből áll a háború” mondatával fejezte ki a legtömörebben.⁸⁾ Ezt az alap gondolatot egészíti ki a korábban tárgyalt levélnek az a megállapítása, mely szerint „abban áll dereka a hadakozásnak, hogy hűséggel és hamar-sággal a hír hordoztassék.”

Zrinyi a XVII. század magyarságának hivatott vezére volt, aki hivatását már gyermekkorától ismerte és arra lelkiismeretesen fel is készült. Állandóan a nagy nemzeti célok lebegtek szemei előtt, ezért, miként hadtudományi tanulmányait, ugyanúgy hírszolgálati vizsgálódásait is nemcsak képességeinek kifejlesztése, hanem azok gyakorlati alkalmazhatása érdekében folytatta. Elméleti eredményei nem is maradtak felhasználatlanul prózai munkáinak és jegyzeteinek keretei között, hanem azokat hamarosan a gyakorlati kivitel feletti elmélkedés követte. Ezt nemcsak Batthyányhoz intézett levele bizonyítja, hanem az 1645—46. évek telén készült nagy époszának az a részlete is szemlélteti, mely a szigetvári hős galambposta útján küldött utolsó levélnek sorsát írja le:

„Gyorsan sok bosztáncki⁹⁾ megfogják galambot,
Es eszekben vévék egy kis piparost,
Ezt galamb Szigetbül szárnya alatt hozott,
Az császárhoz bevivék ezt az ujságot.

Gyorsan magyar tolmácsot behivatának,
Az keresztyén levelet kezébe adák.
Az fölín levélnek ily bötűk valának:
Adassék ez levél az magyar királynak.”¹⁰⁾

Az idézett verssorokból arra következtethetünk, hogy a költőt a levél-továbbítás gyorsítása és körülzárt helyekről való biztosítása érdekében a galambokkal való levélközvetítés gondolata foglalkoztatta. Következtetésünk bizonyosságá válik, ha a galamb kibocsátására és további sorsára vonatkozó versszakokat is elolvassuk, mert azokban a postagalamb tenyésztésére és a

⁶⁾ Rónai Horváth Jenő id. m. 146—147. l.

⁷⁾ U. o. 341. l.

⁸⁾ V. ö. a Vitéz hadnagy 1. aphorismájával: Fama geruntur bella. Hírrrel viseltetnek a hadakozások. Rónai Horváth Jenő id. m. 237. l.

⁹⁾ Testőr.

¹⁰⁾ Obsidio Szigetiana. XIII. 88—89.

szállított levél elhelyezésére vonatkozó olyan apró adatokat találunk, melyeket csak akkor ismerhetett meg a költő, ha a levéltovábbításnak ezt a gyorsított módját huzamosabb időn keresztül igénybe is vette. A Szigeti veszedelemben azonban nemcsak a galambposta képviseli a gyorsított hírszolgálatot. Az éposz közepe táján a török hadseregnek Szigetvár irányában történő felvonulását írja le a költő, aminek hírét harangszó jelzi a várórségnek:

„Mendegél a török sereg jó rendtartással.
Vigyázó jelt ada Szigetben haranggal.”¹¹⁾

E sorokból kiviláglik, hogy Zrinyi nemcsak a levél- és üzenetváltás gyorsítását tűzte ki célul, hanem már ifjú éveiben a gyorsított hírtovábbítási módoknak, a hangközlésnek és jelközlésnek¹²⁾ honvédelmi célokra való fokozott felhasználását tervezte. Az éposz megírásakor a magyarság ősi híradóeszközére, a harangra gondolt, melynek hangja már évszázadokkal korábban zengett a magyar rónákon, bajt és örömet hirdetve a népnek. A megoldás azonban másképpen alakult. Alig telt el néhány év, külső országokban már egy hatalmas hírszolgálati szervezetről beszéltek, mely a Muraközben, Zrinyi birtokainak a török hódoltsági területre néző határán, valamint a horvátországi végeken működött. Ennek a kiterjedt szervezetnek egyetlen célja az volt, hogy a török megmozdulását idejében megfigyelje és megfigyelésének eredményét az elérhető leggyorsabb úton a horvát bánhoz továbbítsa.

Krizsanics György róm. kat. lelkész Szibériában az 1663. évben írt A nemzeti és fejedelmi jólétről és gazdaságról című munkájában elbeszéli, hogy Horvátországban, a mély és sűrű erdőségekben nagy távolságra ledöntik a fákat, hogy azokon lovasok ne mehessenek keresztül. Az ily vágások (gyepük) mellé őrházakat építenek oly módon, hogy magas cölöpöket vernek a földbe s ezek fölé faházakat emelnek, melyekben 2—3 határőr puskával és mocsárral ellátva őrködik. Mihelyt valamelyik határőr az ellenséget észreveszi, a mocsárrát elsüti s ezzel mindkét oldalra jelzést ad a szomszédos öröknek, akik ismét tovább adják a jelt s ily módon egy óra alatt 50 mérföldre képesek hírt adni az ellenség közeledéséről.¹³⁾

(Folytatjuk.)

*

Nachrichtendienst von Miklós v. Zrinyi. Dr. BÉLA SEMJÉN Postamtsdirektor.

Aufsatz über die Organisation des Nachrichtendienstes in der Zeit des grossen ungarischen Feldherrn und Staatsmannes Miklós von Zrinyi (1620—1664).

*

L'organisation postale de Miklós de Zrinyi. M. le Dr. BÉLA SEMJÉN, Directeur de bureau.

Etude historique sur l'organisation postale du grand chef de guerre et homme d'Etat hongrois, Miklós de Zrinyi (1620—1664).

¹¹⁾ U. o. VI. 57.

¹²⁾ Szerző: Az Apád-kori magyar hírszolgálat. Magyar Posta. 1935. 446. l.

¹³⁾ Szerző: Hírközlés a gyepükről. Magyar Posta. 1935. 450. l.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK

Technische Mitteilungen. — Articles techniques.

A vidéki távbeszélő létesítmények statisztikája és fejlesztésének lehetőségei*.

Írta: JÓVÉR ISTVÁN m. kir. postaműszaki tanácsos.

Valaminek a fejlődését időben és nagyságban a legszemléltetőbb módon a jól összeállított statisztika mutatja. Tiszta képet, pontos tájékozódást csakis ebből meríthetünk. Bizonyos dolgok megiltetésénél a statisztika nélkülözhetetlen eszköz.

Hazánkban a trianoni béke a távbeszélő fejlődését erősen befolyásolta. A szomszéd államok ipari fejlődése hatását Budapesten jobban érezte és a távbeszélő fejlődésére is serkentőleg hatott. A főváros távbeszélő fejlődéséről értékes feldolgozásaink vannak. A vidéki távbeszélő létesítmények fejlődéséről már kevesebb adattal rendelkezünk, ezek legtöbbször az egész országra vonatkozik, így azokból az egyes községek távbeszélő berendezésére és forgalmára következtetni igen nehéz. **A távbeszélő egészséges fejlesztésénél a községenként összeállított statisztika jó szolgálatot tesz.** Tudni kell, hogy hol milyen anyaggal, berendezéssel rendelkezünk, azokat miképpen használhatjuk gazdaságosan és mi a fejlődés iránya a jövőben.

A távbeszélő fejlődés nem önálló jelenség, hanem egy község, város vagy országrész valamely adottságából eredő fejlődésnek a velejárója. Megfordítva a távbeszélő fejlődés irányából és mérvéből következtetéseket lehet levonni a gazdasági helyzetre vonatkozólag. Fontos tehát, hogy a távbeszélő fejlesztésével foglalkozó szervek éber figyelemmel kísérjék a felügyeletük alá tartozó területen a kulturális, termelési, szövetkezeti, ipari, kereskedelmi stb. fejlődés megnyilatkozásait. A fejlődés okozta távbeszélő igényt előre fel kell ismerni és azok keletkezésekor lehetőleg mindjárt ki is kell elégíteni, mert ezáltal a fejlődés mérvét fokozzuk.

Az elmúlt két évtizedben például Vác és Gödöllő környékén, továbbá a budapesti postaigazgatóságnak a táviró- és távbeszélőigazgatóság határa mentén fekvő községeiben a nagymérvű bevándorlás miatt szembeötlő fejlődési folyamat indult. Ezt a fejlődést megfelelő hitel hiányában a távbeszélő fejlődése nem tudta mindenütt és idejében követni. A helyi hálózatok teltsége a távbeszélő-állomások szaporodását sok helyen mérsékelte (Dunaharaszti, Rákoscsaba). Ahol a helyi hálózatban megfelelő érpár állott rendelkezésre a távbeszélő-állomások száma erősen szaporodott, erre példa Dunakeszi, Alsógöd, de különösen Gödöllő, ahol a múlt évtized utolsó éveiben a távbeszélő állomások száma csaknem elérte Esztergomét.

A rurál központok szerelése a szép fejlődésre hivatott Dunamenti községekben a távbeszélő fellendülését még inkább fokozta (Pomáz, Szentendre, Pócsmegyer, Leányfalu, Visegrád). A gépesítés azonban egymagában a honos község fejlődésére való adottsága nélkül távbeszélő fellendülést nem eredm-

* Szerző 1945. május 13-án, a mérnök szakosztályban tartott előadása.

nyezett (Ráckeresztúr, Kajászószentpéter, Tabajd és Tordas fehérmegyei községek). Ezek a helységek távbeszélő tekintetében ma is csaknem ott tartanak mint az automatizáláskor tíz év előtt.

A községenként összeállított távbeszélő statisztika műszaki adatainak a leltárak, kartotékok és térképek, a forgalomra vonatkozó adatoknak pedig a távbeszélő központokkal ellátott postahivatalok által az egyes igazgatóságoknak beküldött mérlegek és távbeszélőlapok illetve jegyek a legfontosabb forrásai, ezek pontossága határozza meg a statisztika megbízhatóságát.

A távbeszélő statisztika öleljen fel minden adatot, ami bennünket műszaki és forgalmi szempontból érdekelhet. Legyenek ezek egy helyen könnyen kezelhető módon csoportosítva. Igyekezzünk a statisztikát a már összeállított és időnkint összegyűjtésre elrendelt adatokból szerkeszteni, mert így elkerülhető a végrehajtó szerveknek a statisztikai adatok gyűjtésével való külön megterhelése.

Ismertetem a vidék községenként összeállított távbeszélő statisztikáját különös tekintettel a budapesti és soproni postaigazgatóságokra.

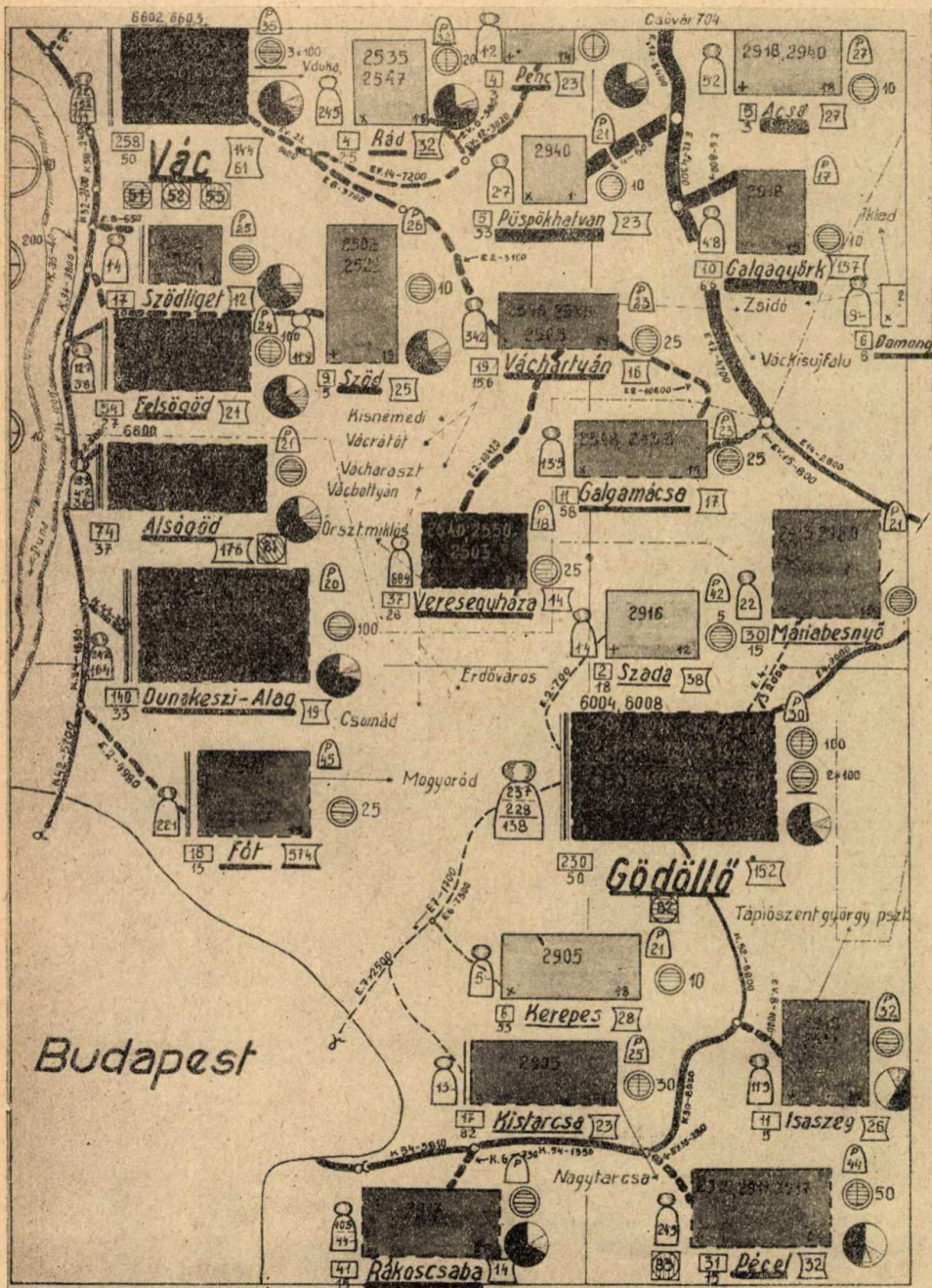
Ez a statisztika megadja a két igazgatóság területén 1940. év végén felszerelt távbeszélő létesítmények minden fontos és jellemző adatát. A forgalomra és a bevételre vonatkozó adatokat mindig egy állomásra vonatkoztatva adtam meg, vagyis a fajlagos értékeket közöltem, mert ezáltal az összehasonlításoknak tág tere nyílik.

A távbeszélőállomások legnagyobb része a községek belterületén fekszik. Allamköltségen a helyi hálózatokat csak a belterületen építjük ki. Fontos tehát a belterület nagyságának ismerete, mert ezzel arányos a végzendő munka nagysága. **A belterület nagysága és a belterületre vonatkoztatott távbeszélő sűrűség két fontos adat** az elsőtől a helyi hálózat építési költségei, a másodiktól az építés módja és rendszere függ. A térképen látható négyszögek a távbeszélőközponttal ellátott községek belterületét négyszeres nagyságban mutatják, mert ezáltal elegendő hely áll a távbeszélő adatok elhelyezésére. A belterület ábrázolásánál a térképszerű alakot nem tartottam meg, mert ezeken a területeken a legtöbb község patakok és utak mentén hosszan nyúlik el és így az adatok elhelyezése nem lett volna áttekinthető. A belterületre vonatkoztatott távbeszélő sűrűség az egy négyzetkilométeren található távbeszélőállomások száma. Megadtam ezen kívül a tájékoztató névsor előtt azt is, hogy az egyes községekben 1000 lakosra hány távbeszélőállomás esik.

Az építési költséget döntően befolyásolja a távbeszélőközpont elhelyezése. Távbeszélőközpontjaink mindenkor a községek belterületének a közepén az előfizetők súlypontjában legyenek. **Centrális elhelyezés és állandó jelleg** a központ elhelyezésének szempontjából két igen fontos követelmény, amit a helyi hálózatok átépítésénél különösen szemelőtt kell tartani, mert ettől eltérni felesleges kiadásokat okoz.

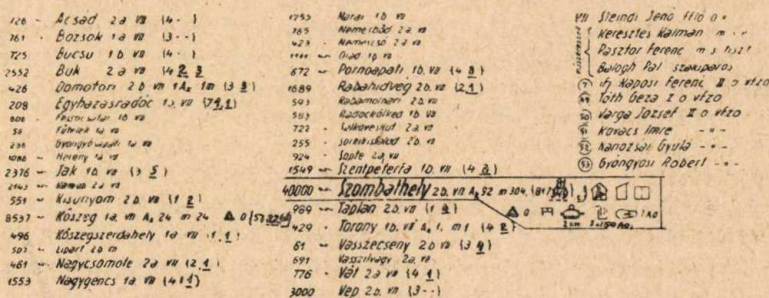
A leghelyesebb megoldása ennek a problémának a saját épületben levő távbeszélőközpont. Ezt a kérdést nagyobb községeinkben minél előbb meg kellene oldani. **Ha a MÁV-nak mindenütt saját épülete van, miért ne lehetne a postának saját posta-háza?** A statisztikai térképen a központ elhelyezésének módját mindenütt feltüntettem.

Bemutatok a (1. ábra) soproni és (2. ábra) budapesti postaigazgatóságok távbeszélő statisztikai térképéből egy-egy részt. **A térkép összeállításá-**

2. ábra.

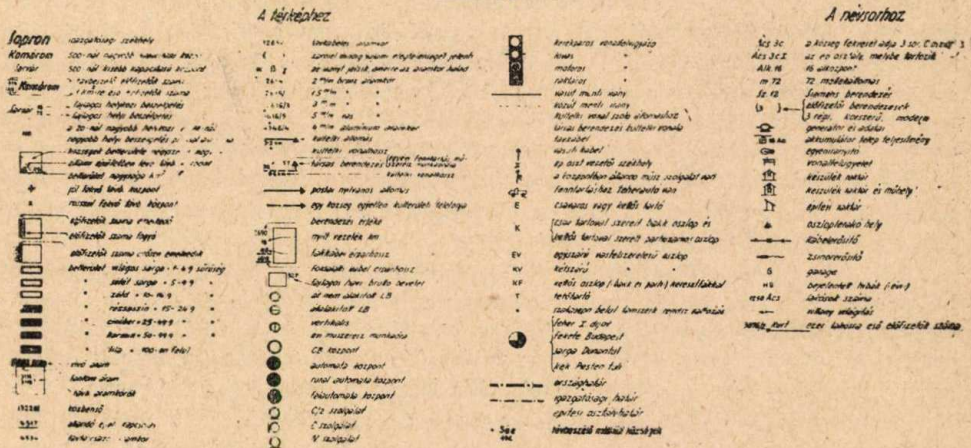
A községenként összeállított távbeszélő statisztika adatai egy térképen vannak feltüntetve, melynek léptéke 1:200.000-hez. Az adatokat fontosságok szerint jelekkel, színekkel, számokkal és ezek kombinációival ábrázolom. Az eredetileg színesen rajzolt térképen a piros és zöld színeknek különleges jelentősége van. A piros jelenti mennyiségben a sokat, forgalomban a nagyot, berendezésben a korszerűt. A zöld közepes mennyiséget, mérsékelt forgalmat és megfelelő berendezést ábrázol. A nyomtatásban alább bemutatott térkép-részekben a sötétszürke sok távbeszélőt, illetve nagy távbeszélő sűrűséget, a középszürke közepes távbeszélő sűrűséget, a világos szürke színek pedig kevés távbeszélőt és kis sűrűséget ábrázolnak. A térkép mellett tájékoztató névsort

3. ábra.

találunk (3. ábra). Az adatok egy részét a tájékoztató névsor mellett közlöm, mert így a térkép nem zsúfolt és ezáltal könnyen olvasható.

Jelmagyarázat:

4. ábra.

A térkép mellett jelmagyarázat van (4. ábra), melynél igyekeztem az eddig használatos jeleket megtartani. Tekintettel arra, hogy a térképen k. b. 100 féle adatot közlök, ezek közül a legfontosabbakat a községek belterületét ábrázoló négyzetekhez viszonyítva feltűnő módon még különféle keretekbe

is tettem, hogy azok a figyelmet különösen magukra vonják. Az adatokat a községek belterületét ábrázoló négyszögek köré csoportosítva tüntettem fel. A négyszög alatt van a község neve, előtte egy szám, egy négyszögbe mint keretbe írva, a távbeszélő állomások számát adja, ez alatt egy keretnélküli szám van, mely a távbeszélő sűrűséget tünteti fel. A név után a forgalomra vonatkozó adatokat adtam meg két egyenes és két homorú vonal által alkotott jelben.

A négyszög baloldalán a hálózatra vonatkozó adatokat egy szigetelőbe, mint keretbe írtam be. A szigetelőben levő teljes vonallal aláhúzott szám a földalatti kábel, a szaggatottan aláhúzott szám a falí és légkábelek érpár hosszait adja kilométerekben. Az aláhúzás nélküli szám a nyílt légvezeték áramköreinek hosszúságát adja kilométerekben. A községet ábrázoló négyszög jobboldalán a távbeszélő központra vonatkozó adatokat adtam meg. A távbeszélőközpont minden esetben két koncentrikus kör adja, a belső kisebb kör vízszintesen vonalkázva LB, merőlegesen vonalkázva CB rendszerű központot jelent. A központ jele mellett a kapacitást, az alatt pedig a központ fenntartásához egy év alatt szükséges műszerész munkaórák számát tüntetik fel a számok. A havi fajlagos bruttó bevételt a belterületet ábrázoló négyszög felső jobb sarka mellett méhkasszerű keretbe írtam. A belterület négyszögében a központ elhelyezésének a módja, a belterület nagyságát megadó szám és a fémes áramkörök lajstromszámai vannak a B irányok szerint megadva. A belterületet ábrázoló négyszög felett teljes vonallal aláhúzva a vivőfrekvenciák lajstromszámai szaggatottan aláhúzva a fantom áramkörök lajstrom számai vannak felírva.

A soproni postaigazgatóság területén a távbeszélőállomások eloszlása egyenetlen és törvényszerűségnek alá nem vethető. A távbeszélő nagyobb mennyiségben a városokban és az ipartelepeken fordul elő. A város a szomszédos községeket távbeszélő sűrűség tekintetében nem emeli fel. Szombathely sűrűsége 75/Km², mellette Bük sűrűsége 4, Vép községé 1.7. A város mellett látunk 12 darab nyílhegy mellé írott község nevét, ahol csak egyetlen telefon van. Szombathely közvetlen közelében látunk 28 vékony betűvel írott községnevet, ahol távbeszélő létesítmény nincs. Tehát itt Szombathely mellett Németország határa mentén is ilyen sok községünkben nincs telefon. A községek neve alatt levő számok a lakosság lélekszámai. Forgalom szempontjából azonban Szombathely hatását erősen érezteti.

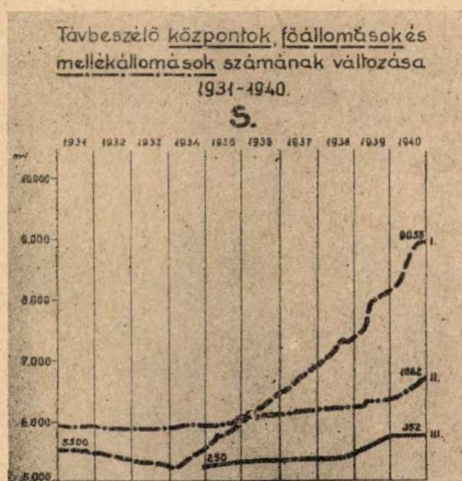
Hogy a távbeszélőforgalmat jól ítélessük meg, a helyközi beszélgetéseket távolságaik szerint is osztályoztam. Megkülönböztettem I. díjőves, II—IV. díjőves, budapesti és egyéb V. díjőves beszélgetést. A belföldi viszonylatban csak 5 díjőves van, Sopronból a szomszédos Veszprém vármegye Mezőkomárom nevű községébe egy 3 perces beszélgetés annyiba kerül mint Zágónba.

A beszélgetésfajtákat számarányuknak megfelelőleg egy 20 mm kerületű körön ábrázolom, a kerület egy mm-re 5%-ot jelent. A forgalom fentebb ismertetett négy kategóriáját a kör négy szegmense adja. Az első díjőves beszélgetés fehér, a II—IV-ig beszélgetés vízszintes vonalkázott, a budapesti fekete és az egyéb V. díjőves beszélgetés arányszámát a ferdén vonalkázott szegmens jelöli.

A Szombathely melletti községek helyközi forgalmát ábrázoló tárcsák színe legnagyobb részben fehér. Szombathely a szomszédos községek forgalmát

70—80%-ban magához vonzza. Érdekes, Budapest még ezen a határsávon is minden község forgalmában szerepel, Szombathely és Kőszegnél 25—35%, a több községeknél 5—10%-os értékkel.

A budapesti postaigazgatóság területéből a Táviró és távb. igazgatóság területéhez északkeleten csatlakozó területrészt mutatok be. Vác és Gödöllő vidékét. A főváros területéhez a nagyobb távbeszélő sűrűséggel bíró községek sugarasan csatlakoznak és a Duna két oldalán északi és déli irányban, valamint a főútvonalak mentén messze kinyúló láncokat alkotnak. A Duna keleti oldalán Dunakeszi-Alagtól Szobig. A Duna nyugati oldalán Pomáztól Visegrádig, a miskolci vasúti vonal mentén Rákospesabán, Gödöllőn, Aszódon át Hatvanig és így tovább. Ez a hatás köröskörül érvényesül és a Budapest területéhez csatlakozó minden fővonal mentén a távbeszélő eloszlására előmozdítólag hat. Ezeket a nagyobb távbeszélő sűrűségeket a főváros közelségén kívül weekend és nyaralási lehetőségek, továbbá az is elősegíti, hogy a Budapesten foglalkozók nagy tömegben laknak a fővonalak mentén fekvő távoli községekben is. Ezek a bejáró alkalmazottak nagyobb igényükkel a távbeszélő-

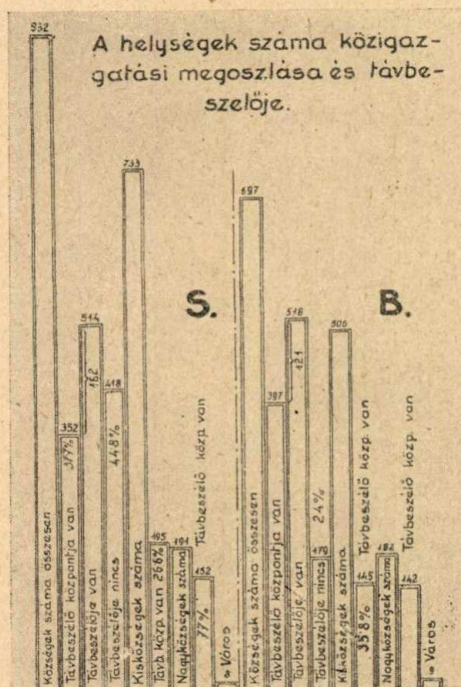

5. ábra.

állomások számát és forgalmát emelik. A fővonalak között fekszenek a távbeszélővel gyengén ellátott községek és területek: Kerepes, Szada, Rád, Penc. Budapest mellett találunk olyan nagyközségeket és a nyílhegy mellé írott névvel kisközségeket egész sorát, ahol csak egyetlen távbeszélőállomás van. Forgalom szempontjából ezen a területen Budapest annyira uralkodik, hogy a forgalmat területének nagy részéről magához vonzza. Itt nem tudott kialakulni olyan helyi centrum, mint Szombathely. Vác mellett Rád és Penc községek forgalma 60—75%-ig Budapestre fut és csak 15—20% a szomszédos és nagyon közeli Vácra. Ez így van a távolabb fekvő Gyöngyös és Székesfehérvár esetén is, persze kisebb mértékben. Távbeszélő nélküli községeket csak Vác magasságában és attól északra Bars, Hont és Nógrád vármegyék területén találunk nagyobb tömegben (Ősagárd, Csóvár stb.).

Hogy a térképen feltüntetett adatokat különféle célokra jobban felhasználhassuk, azokat bizonyos szempontok szerint csoportosítottam.

Az 5. ábra. A soproni postaigazgatóság területén a főállomások, mellékállomások és távbeszélőközpontok számának emelkedését mutatja 1930—1940-ig. Fenti diagram I. görbéje a főállomások, II. görbéje a mellékállomások és a III. a központok számának emelkedését mutatják. A soproni postaigazgatóság területén 1930 december 31-én 5500 távbeszélő főállomás volt. Az 1931-ik esztendőben úgy a fő- mint a mellékállomások száma stagnál. 1932-től 1934 májusáig a távbeszélő főállomások száma lassan csökken 5300-ra, ennek oka a gazdasági krízis, a munkanélküliség, a gabona és a termények rossz értékesítési lehetősége és a távbeszélő belépési díjak magas volta. 1934 júniusától 1940 augusztusáig az állomások száma állandóan és mondhatni egyenletesen emelkedik, az évi emelkedés 500 távbeszélőállomás körül van.

6. ábra.

A főállomások emelkedését a gazdasági helyzet javulása mozdította elő. Az emelkedés 1940 augusztustól decemberig még megmarad, de sokkal kisebb mértékű, amit a soronkívüli belépési díj bevezetése okozott. Az 1939 áprilisában látható küszöböt a Csallóköz visszacsatolása okozta. A központok évi emelkedése átlagban csak 5, ami feltűnően kevés, tekintetbevéve azt, hogy soproni postaigazgatóság területén 580 községnek még nincs távbeszélőközpontja. Ha a fejlődés továbbra is ilyen mérvű maradna, 580 községünk távbeszélőközponttal való ellátásához egy évszázadnál több idő kellene.

A 6. ábra az igazgatóságok területén a községek számát, közigazgatási megoszlását és távbeszélővel való ellátottságát tünteti fel. A budapesti postaigazgatóság területén 1940 végén 697 község volt, ezekből távbeszélőközponttal 397 rendelkezett, legalább egy távbeszélő álomása 518 községnek volt. A budapesti postaigazgatóság területén 179 községnek nem volt távbeszélő létesítménye. A távbeszélő létesítmény nélküli községek lakosainak a száma 110.000 lélek. **Ez óriási szám, pedig a távbeszélő ellátottság tekintetében a budapesti postaigazgatóság centrális fekvésénél és a főváros közelségénél fogva a legelső helyet foglalja el.** A soproni postaigazgatóság területén 932 a községek száma, a távbeszélő központoké csak 352, távbeszélőállomása 514-nek van. A távbeszélő létesítmények nélküli községek száma **418, 245.000 lélekkel.**

A kassai postaigazgatóságnál a távbeszélő nélküli községek száma 352, 175.000 lakossal. A pécsi postaigazgatóságnál 474 községnek nincs távbeszélő létesítménye és itt 260.000 ember nem tud lakóhelyéről távbeszélést kezdeményezni vagy folytatni.

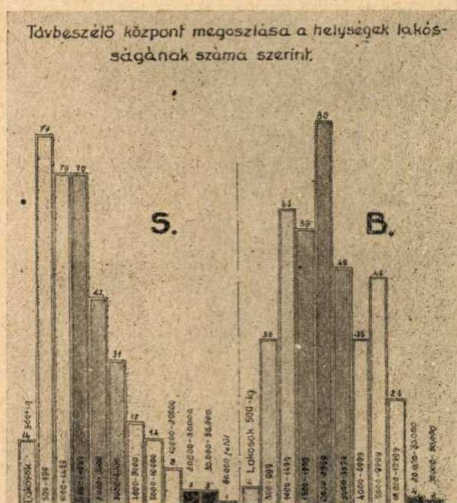
A négy igazgatóság, melynek adatait közöltem, távbeszélő tekintetében vezető helyet foglal el Magyarország területén és senki nem állíthatja, hogy a távbeszélő eloszlása az Alföldön, vagy Észak-Erdélyben kedvezőbb volna. Békés község 30.000 lakosának kevesebb távbeszélője van, mint az 5900 lelket számláló Celldömölk községnek. A fenti négy igazgatóság területén 1940-ben a főállomások száma kerekén 36.000 az Alföld és a keleti részek négy igazgatóságának 28.000 távbeszélő főállomásával szemben. Iparosított területeink legnagyobb része a fentebb tárgyalt négy igazgatósághoz tartozik. A keleti Kárpátokban, a Hortobágyon vagy Hódmezővásárhely, Szeged, Kecskemét, Orosháza, Karcag, Szentes és Kiskunfélegyháza tanyavilágában a távbeszélővel való ellátottság helyett inkább annak hiányáról lehetne beszélni.

Osszefoglalva tehát az ország távbeszélővel jobban ellátott és jobb anyagi viszonyok között élő felének adatait a nyugati, illetve északi négy igazgatóság területén látjuk, hogy közel ezerötyszáz községünk van majdnem 800.000 lakossal távbeszélő létesítmény nélkül.

Ezek az évek melyekben most élünk a megpróbáltatások, gyors cselekvés és a rohamos változások éve. A küzdelem mindenütt teljes felkészültséggel, a legmodernebb fegyverekkel folyik. Ősi földünkön fiatal népek törnek elő. **A korszerű újítások sürgős bevezetésénél nem szabad lekésnünk a történelem vonatáról,** mert ma az élet harc és küzdelem, ahol helyét csak az erő, akarat és mindenekelőtt a nemzeti összetartás állja meg. Be kell tehát végre a magyar falvaknak is állani a korszakot formáló erők irányába és abban a technikai vívmányok felhasználásával mozogni. Belterjes gazdálkodás, korszerű termelési szövetkezetek alakítása stb. Ezekhez telefon kell! Bármelyik kisközség távbeszélő igénylésének tegyünk eleget mielőtt lehet és menjünk el a jövedelmezőség legelső határáig. A távbeszélővel el nem látott községek 75—80%-ában a lakosság száma, a kereseti és üzleti lehetőségek olyanok, mint a távbeszélővel már ellátott községeink százainál.

Hogy az elmúlt évtizedben és az azt megelőző években is ilyen feltűnően kevés távbeszélőközpont és a távolabbi községeket, tanyacsoportokat bekötő külterületi távbeszélőállomás keletkezett **annak oka a kisközségek távbeszélővel való ellátásának igen nehéz feltételeiben rejlik.** Ennek a kérdésnek tüzetesebb megvilágítása messze elvezetne tárgyanról. A kisközségek távbeszélővel való ellátásának kérdéseit külön fogom tárgyalni.

A 7. ábra távbeszélőközpontjaink megoszlását mutatja a lakosok száma szerint. A soproni postaigazgatóságnál 1000-nél kisebb lakosú községben 91 távbeszélőközpont van, melyek között Vinár a legkisebb, 187 lélekkel. A sop-

7. ábra.

roni postaigazgatóságnál központjaink 26%-a él ily kevés lakossal bíró községben. A budapesti postaigazgatóság községei népesebbek, városai ellenben kisebbek. (Folytatjuk.)

*

Statistik der Fernsprecheinrichtungen auf dem Lande und deren Entwicklungsmöglichkeiten. ISTVÁN JÓVÉR, Technischer Postrat.

Wichtigkeit der nach Gemeinden zusammengestellten Fernsprechstatistik und Schilderung einer statistischen Fernsprech-Landkarte. Die Erhöhung der Zahl der Fernsprechzentralen und Fernsprechstellen auf dem Gebiete der Soproner Postdirektion von 1931 bis 1940. Die Zahl der Gemeinden und ihrer Versorgung mit Fernsprecher. Verteilung der Fernsprechzentralen, System und Kapazität. Zahl der Posten, Bedarf der Techniker-Arbeitsstunden, Grösse des Orts — bzw. Fernverkehrs. Bezeichnung der Entwicklungsmöglichkeiten und Richtlinien des Fernsprechwesens nach den statistischen Ermittlungen.

Statistique des installations téléphoniques en province et les possibilités de leur développement. ISTVÁN JÓVÉR, Conseiller technique.

Importance de la statistique téléphonique faite d'après les communes et description d'une carte téléphonique statistique. L'augmentation du nombre des centrales et des postes téléphoniques sur le territoire de la Direction régionale de Sopron de 1931 à 1940. Le nombre des communes et comment elles sont pourvues de téléphone. Répartition des centrales téléphoniques, système et capacité. Nombre des postes, nécessité des heures de travail des mécaniciens, grandeur du trafic local et interurbain. Indication possibilités et tendances de développement du service téléphonique d'après les données statistiques.

Erdekes kérdések.

Interessante Fragen. — Questions intéressantes.

Újabb pályatételünk:

6. Milyen módszerekkel és intézkedésekkel lehetne a postahivatalok ügyiratkezelését gyorsítani és a postahivatalok ebbeli mulasztásait csökkenteni? (Dóczi István m. kir. postafelügyelő díjnyertes pályatétele.)

Pályázati határidő 1944 július 31. A pályázati feltételek azonosak lapunk folyó évi 1. számában közölt 1. pályatételünk (28. oldal) feltételeivel.

*

Pályázati eredmény.

Az 1944. évi 2. számban közölt 2. pályatétel a következő volt:

Milyen megoldás lenne a legalkalmasabb a kincstári hivatalok személyzetére vonatkozó adatok (jelentkezés, felmentés, szabadság, betegség, katonai szolgálat, betöltött munkakör stb.) éves nyilvántartásban való gyűjtésére.

A szerkesztőbizottság a beérkezett pályamunkák közül a „Simpliciter“ jelligéjú pályamunka szerzőjét, Kovács Gábor m. kir. postafelügyelőt (Keleti pu. mozgópostafőnökség) 60 P jutalomban részesítette.

*

Kovács Gábor m. kir. postafelügyelő jutalomban részesített pályamunkája:

A kincstári hivatalok személyzetére vonatkozó és a kérdésben felsorolt adatok egyrészének nyilvántartása ezidőszerint részben rendszeresített, részben házi nyomtatványon széttagoltan történik. A szolgálati táblázatban kell előjegyezni például az áthelyezésre vonatkozó adatokat, a katonaságnál különböző időkben és címeken eltöltött idő előjegyzésére pedig mind a szolgálati táblázat, mind a személyi és betegségi ív tartalmaz rovatokat. A rendes évi szabadságon töltött idő (melynek előjegyzése pedig feltétlen szükséges, mert az érdekelt évközi áthelyeztetése esetén a már szabadságon töltött idejéről az új hivatalnak is tudomással kell bírnia), valamint a szolgálatból egyéb ok miatt való távollét (például: igazolatlan távollét) nyilvántartására más hivatalos előjegyzési lehetőség, mint a szóban lévő adatok személyi és betegségi ívbe való bevezetése, nem áll rendelkezésre.

A széttagolt nyilvántartásnak azonban inkább csak hátrányai, mint előnyei vannak, tehát a pályatételben felvetett kérdés nyilvánvaló célja az alkalmazott hivatali, munkakörbeli változásai és a szolgálatban, illetőleg különböző okokból szolgálaton kívül eltöltött idejének áttekinthető, pontos nyilvántarthatásának megoldása.

Fenti szempontok figyelembevételével a vonatkozó adatok nyilvántartására az 1. számú minta szerinti „Nyilvántartólap“-ot tartom alkalmasnak.

A „Nyilvántartólap“ három részből áll. Felsőrésze az alkalmazott nevének és hivatali állásának feltüntetésére szolgál, helyet biztosítva az időközben esetleg megváltozó rang helyesbítésére és a változás keltjének bejegyzésére is.

A „Nyilvántartólap“ „A“ része az alkalmazott szolgálatbalépésének idejére és helyére, valamint a hivatalában áthelyezés okából történt változásokra vonatkozó adatokat tartalmazza.

Nyilvántartólap

havibéres kis. szolgálta

II. o. alt.

1943. VII. 1.

Szabó Gáspár kistarcsai

n. kir. posta

a) hivatali, b) munkaköri változásairól, szolgálatban, szolgálaton kívül töltött idejéről és a távollét okáról.

A)

Felvéttetett: Budapest 53 -nál 1942. március 1-én.

Áthelyeztetett

Felmentve hol:	Mikor:	Jelentkezett hol:	Mikor:
Budapest 53.	1942. VII. 2.	Kelmozgó Bpest	1942. VII. 3.

B)

Év	Munkakör	Szolgálat		Szabadság		Betegség		Katonaság		Egyéb ok		Jegyzet.*
		mikortól meddig	hány nap	mikortól meddig	hány nap	mikortól meddig	hány nap	mikortól meddig	hány nap	mikortól meddig	hány nap	
1942	<i>csg. rak.</i>	III. 1—IV. 30.	61			V. 1—V. 14.	14					influenza
	<i>beszolg.</i>	V. 15—VII. 2.	42									
	<i>csg. rak.</i>	VII. 3—IX. 30.	90					IX. 1—XI. 15.	46			
	<i>csg. rak.</i>	XI. 15—XII. 31.	46									
			246				14		46			306
1943	<i>csg. ir.</i>	I. 1—IV. 5.	95									
				IV. 6—IV. 17.	12							
	<i>csg. ir.</i>	IV. 17—V. 31.	43									
				VI. 1—VI. 3.	3							főnöki
	<i>mp. rakt. kez.</i>	VI. 3—IX. 30.	120					X. 1—X. 20.	20			mandulaműtét
	<i>csg. ir.</i>	X. 20—XI. 15.	26									
	<i>mp. rakt. kez.</i>	XI. 15—XII. 29.	44									
									20		XII. 30—XII. 31.	2 igazolatlan
			328		15		20					2 365
1944										1. 1.		felfüggesztve

Erdős keszlet.

* Jegyzet rovaton a távollét közelebbi okát (illetmény nélküli, főnöki stb. szabadság) az egyéb ok indokát (igazolatlan távollét, felfüggesztés, stb.), a betegség nemét (üzemi baleset, stb.) kell feltüntetni.

B

Felmentve hol:	Mikor:	Jelentkezett hol:	Mikor:	Áthelyezés oka	Áthelyezést kért	
					hova:	mikor:
				Nb.		
				Ebbe a ro-		
				vatba írható		
				rövidítve:		
				Szolgálati ér-		
				dekből =		
				Szé. Saját		
				kérelmére =		
				Sk. Bünte-		
				tésből = B.		

C

Év	Munkakör	Szolgálat		Szabadság		Betegség		Katonaság		Egyéb okból távol		Jegyzet*
		mikortól meddig	hány nap	mikortól meddig	hány nap	mikortól meddig	hány nap	mikortól meddig	hány nap	mikortól meddig	hány nap	

* Jegyzet rovaton a távollét okát (illetmény nélküli, főnöki, stb. szabadság), az egyéb ok indokát (igazolatlan távollét, felfüggesztés), a betegség nemét (üzemi baleset) stb. kell feltüntetni.

rovatba bejegyzett napokat össze kell adni, s a rovatok együttes összegét: helyes vezetés esetén 265 nap) a jegyzet-rovaton kell feltüntetni. (Az 1. számú minta „B“ részének 1942. évre vonatkozó előjegyzései 306 nappal zárulnak, mivel az érdekelt az „A“ rész adatai szerint csak 1942. évi március hó 1-én lépett a posta szolgálatába, tehát 59 nap a postai szolgálatban természetszerűleg nem szerepel).

A kartotékszerű kezelésre alkalmas papiroson vezetett, legalább 5 évi élettartamra tervezett „Nyilvántartólap“ bejegyzései alapján bármely időpontban hű tükörkép adható minden alkalmazott postai szolgálata alatt betöltött munkaköréről, hivatali változásairól, egészségi állapotáról, betegeskedéseinek természetéről stb. Röviden tehát az érdekelt használhatóságáról. Ezek az adatok különösen az évi minősítések előkészítése, az érdekelt megbízatásra való alkalmasságának elbírálása alkalmával fontosak és ezek alkalmassági összeállításra a jelenlegi széttagolt nyilvántartás mellett jelentős munkával járnak.

A megoldással kapcsolatban felvetődhet annak megfontolása is, hogy nem volna-e célszerű a többévi előjegyzésre alkalmas „Nyilvántartólap“ előreszén az alkalmazott fontosabb, illetőleg gyakran használatos személyi adatainak feltüntetése. A gyakran szükséges személyi adatoknak az egy oldalból álló és kartotékszerűen kezelt „Nyilvántartólap“-okból való kikeresése nemcsak időbeli nyereséget nyujtana, hanem nagymértékben megkímélné a fontos adatokat tartalmazó és átlagban 35 évi élettartamra tervezett szolgálati táblázatot is az időelőtti elrongyolódástól.

A gyakorlati tapasztalatok alapján összeállított fontosabb személyi adatokat is feltüntető „Nyilvántartólap“ tervezetét szemlélteti a 2. számú melléklet. Áthelyezés alkalmával a „Felmentve“ és „mikor“ rovatokat a felmentő hivatal, a „Jelentkezett“ és „mikor“ rovatokat az új hivatal a felmentés, illetőleg a jelentkezés napján tartozik kitölteni.

A „B“ rész az alkalmazott munkakörében beálló változás, a szolgálatban eltöltött, illetőleg a szolgálathól különböző okokból távoltöltött idő bejegyzésére szolgál. A jegyzet rovaton a távollét közelebbi okát (igazolatlan távollét, illetmény nélküli szabadság stb.) és a betegség nemét (üzemi baleset, méghülés stb.) kell feltüntetni.

A jegyzet-rovat adataira különböző statisztikák (pl. berendezési adatgyűjtés) összeállításánál és a minősítések elkészítésénél van szükség.

A „Nyilvántartólap“ ABC sorrendben összeállítva minden más személyi okirattól függetlenül külön (kartotékszerűen) kellene kezelni és csak a betelt lapokat kell megőrzés céljából az érdekelt szolgálati táblázatában elhelyezni.

A „Nyilvántartólap“-ok külön való őrzése részben megkönnyíti annak kezelését, részben feleslegessé teszi a nehézkesen kezelhető szolgálati táblázat gyakori használatát.

Áthelyezés esetén a felmentő hivatal még a hivatalnál szolgálathoz töltött napot az áthelyezett alkalmazott nyilvántartólapjának „B“ részébe bejegyzzi, azután a „B“ részt az utolsó tétel alatt fekete írónnal alkalmazott aláhúzással minden megjegyzés nélkül lezárja és a „Nyilvántartólap“-ot az érdekelt felmentése után az érdekelt új hivatalának azonnal megküldi. A naptári év végét az utolsó tétel alatt vörös írónnal húzott kettős vonal jelezni. A kettős vonal között az egyes tétel napjait kell összegezni. Naptári év végén, az egyes

A „Nyilvántartólap“ felzetén az alkalmazott neve és rangja, illetőleg a rangjában beállott változás és annak keltje szerepel.

Az „A“ rész a gyakrabban szükséges személyi adatok bejegyzésére szolgál különböző szempontok szerinti, de azonos tárgykörű csoportosításban. Családi körülményekre vonatkozó kérdéseknél figyelembe vettem a kérvényezések, igazolások alkalmával, valamint a közellátás szempontjából szükséges adatokat. Postai és katonai vonatkozású adatok közül csak a fontosabb és az általános használatúakat emeltem ki, melyekhez az érdekelt ügyeinek elbírálásánál következmények is fűződnek, illetőleg fűződhetnek.

Az évi szabadság-igényre vonatkozó bejegyzés és a „C” részben előjegyzett, már élvezett szabadság egybevetése alapján mindenkor megállapítható az alkalmazottnak még fennálló jogos szabadság-igénye.

Fegyelmi eljárás, jogerős fegyelmi határozat előjegyzése a vele járó jogkövetkezmények biztonságos végrehajtását szolgálja (véglegesítést gátló körülmény, Pénzügyi Központ kölcsönei, fizetési előleg kérvények záradékolása stb.). Ezeknek az igazgatósági és főnöki rendbüntetések adataival együtt a minősítéseknél is fontos szerepük van.

Az „A” részben bejegyzett adatok általában előnyösen használhatók a berendezési statisztika adatainak összeállításánál is.

„B” részben az „Áthelyezés oka” rovatban kell feljegyezni a saját kérelemre, szolgálati érdekből, vagy büntetésből való áthelyezés tényét, mely körülményeknek az érdekelt újabb áthelyezési kérelmének felterjesztésénél van jelentősége.

Az „Áthelyezést kért” című rovat vezetése, hű képet ad az alkalmazott hivatali megállapodottságáról, illetőleg a hivatalban, közvetve a szolgálatban való válogatásáról, mely körülmény adott alkalmakkor több szempontból is mérlegelhető.

A fontosabb személyi adatokkal bővített „Nyilvántartólap” „C” része azonos az 1. számú minta „B” részével, vagyis az alkalmazott munkaköri változásának a szolgálatban és a szolgálatból távol töltött idejének előjegyzésére szolgál és a „Nyilvántartólap” két oldalán helyezhető el.

A „Nyilvántartólap”-tervezetek bármelyikének használatbavétele esetén szó lehetne a szolgálati táblázat, a személyi és betegségi ív és a postai személyi-lap rovatainak, illetőleg a rovatok beosztásának megváltoztatásáról, gyakorlatiasabbá tételéről, valamint a kettős nyilvántartások megszüntetéséről is. Ez a kérdés azonban túlhaladja a pályázatban foglaltakat.

Elmélet — Gyakorlat.

Theorie — Praxis. — Théorie — Pratique.

23. Van-e olyan rendelkezés, amely szerint az „L” szolgálatú hivatalok a hó utolsó napján a 17 óra (napi zárlat) után befolyt távirási és távbeszélő díjakat is kötelesek még a tárgyhóban elszámolni?

Nem.

Az F. 1. Szab. 125. § 1. pontja szerint a főpénztári kezelés helyességének hatályos ellenőrzése céljából a főpénztáros (postamester) köteles a hó utolsó napján az egész hónapról a pénztárszámadás egyes bevételi és kiadási tételeire vonatkozó kezelés eredményét a kezelési és számadási okiratokon megállapítani és ezek alapján a főpénztár egész havi pénzkezelé-

séről számadást készíteni. A főpénztár hóvégi számadásának (havi zárlatának) elkészítéséhez a hó utolsó munkanapján a napi zárlat elkészítése után, illetőleg a hivatal ellenőrzése alá tartozó ügynökségtől a hó utolsó munkanapján készített „Napi leszámolás” beérkezése után kell hozzáfogni, úgyhogy a pénztárszámadás a tárgyhónapot követő hó első munkanapján továbbítható legyen. (F. 1. Szab. 126. § 4. pont.)

A pénztárszámadásnak az előírt időpontban való továbbítása érdekében és mert a napi-zárlat után befizetett összegek elszámolása gyakorlatilag nehézségekbe ütköznék, a hó végén napi zárlat után befolyt távirási és távbeszélő díjakat nem a tárgyhónapban, hanem a következő hó első munkanapján kell elszámolni. (Előző számunkban sajtóhibával jelent meg.)

A POSTA FORGALMA.

1944. április.

Ismerteti: Dr. KANYÓ ÖDÖN m. kir. postatanácsos.

Der Verkehr der Post. Die folgenden Angaben beziehen sich auf den Verkehr der wichtigeren Dienstzweige im Vergleich mit den Ergebnissen des letzten Monats des vorigen Jahres.

A posta f. évi április havi forgalma az előző hónaphoz képest 7.3%-kal volt kisebb. Az április havi forgalom nagyága a korábbi évek tapasztalatai szerint általában a márciusi eredmény szintjén szokott mozogni. Az utolsó 10 év adataiból számított átlagos április havi forgalom 1.5%-kal haladta meg az átlagos március havi eredményt. A folyó évben mutatkozó nagyobb mérvű csökkenés tehát a forgalom megszokott alakulásától eltér. Különösen a postai üzletág körébe tartozó egyes küldemények darabszáma csökkent nagy mértékben. Az előző év április hónapjához képest a közönséges levélpostai küldemények, a csomagok, valamint a postautalványok és csekkek darabszáma esett vissza. Feltűnő, hogy az ajánlott levélpostai küldemények darabszáma az előző évi eredményhez képest 29.2%-kal emelkedett, s a legtöbb, amit a posta eddig egy hónap alatt kezelt. Az előző hónaphoz képest a csomagküldeményeknél mutatkozik a legnagyobb mérvű csökkenés (31.2%). A belöldi táviróforgalom még sohasem volt olyan nagy, mint ebben a hónapban. A távbeszélő üzletágban tapasztalt kisebb mérvű csökkenés. A posthiva-

Le trafic de la poste. Les données suivantes se rapportent au trafic des services principaux en comparaison avec les résultats du mois dernier de l'année passée.

talok által április hónapban nyilvántartott rádióelőfizetők száma a március havi létszámhoz képest 25.613-mal emelkedett. Az április hónapban kimutatott rádióelőfizetői létszám (954.000) az azóta időközben kivált zsidó előfizetők száma még benne van. A Budapesten április hónapban nyilvántartott rádióelőfizetők száma 294.283 volt.

A munkaegységekben kifejezett forgalom 99.9 millió munkaegységet tett ki. Ez a szám 0.8%-kal több, mint az előző év áprilisában elért eredmény. Legerőteljesebben a táviróüzletág emelkedett (+52.7%), ezt követi a rádióüzletág 11.6, a postai üzletág 7.7, és a távbeszélő üzletág 5.0%-os emelkedéssel. A folyó év március havához képest az összes forgalom 7.5%-kal csökkent. Az egyes üzletágak forgalma az előző hónaphoz képest a következőképpen alakult: a postai üzletág 12.6 és a távbeszélő üzletág 3.3%-kal csökkent, viszont a táviró üzletág 9.6 és a rádió 1.7%-kal emelkedett. Az 1944. év első négy hónapjának forgalma 17.1%-kal haladta meg az 1943. év ugyanezen időszakában elért forgalmat.

Megnevezés	1000 darab, illetve 1000 pengő		1944 áprilisban 1943 áprilishoz képest több (+) kevesebb (—) %-ban
	1944 április	1943 április	
Közönséges levélpostai küldemény (feladás)	90.555	99.928	— 9.4
Ajánlott levélpostai küldemény (feladás)	2.353	1.821	+ 29.2
Értéklevél és értékdoboz (feladás)	39	47	— 22.4
Kézi-, betét- és sommáscsomag (feladás)	1.989	2.286	— 13.0
Postautalvány befizetés	1.711	1.993	— 14.1
	darab		
	összeg	összeg	
Postatakarék és csekk befizetés	309.788	254.288	+ 21.8
	darab	darab	
	összeg	összeg	
Távirat (feladás)	2.237	2.835	— 21.1
Számlált helyi távbeszélgetés	775.539	612.575	+ 26.6
Kezdeményezett távolsági beszélgetés	1.021	650	+ 57.1
Távbeszélőállomás	24.691	25.299	— 2.4
Rádióengedélyes	1.653	1.467	+ 12.7
	191	186	+ 2.7
	954	848	+ 12.5

A magyar posta multjából.

Újabb adatok a levélszekrények történetéhez. A Magyar Posta 1943. évi 3. számában „A levélszekrények történetéből” c. dolgozat összeállításán után egy 1867. évi április 27-én kelt 1182. számú miniszteri rendeletre bukkantam, mely teljes világosságot derít arra a kérdésre, hogy 1867-ig a kifüggesztett levélszekrények milyen színre voltak festve? E rendelet 17. pontja szerint: „A postakocsik és levélszekrények eddigi sárga alapszínét acélzöld színre $\frac{1}{4}$ hüvelyknyi vörös, fehér szegélyzettel kell átváltoztatni.”

Az osztrák világban tehát a postai levélszekrények és postakocsik alapszíne minden kétséget kizáróan: sárga volt, valószínűen fekete szegéllyel, — de nem fekete-sárga csíkozással, mint azt sokan hiszik. Fekete-sárga csíkozást a katonai épületeken, őrbódékon, sorompókon alkalmaztak. A polgári hatóságok és hivatalok előtt kifüggesztett és az osztrák uralmat jelképező államcímer alapszíne is sárga volt s ebből emelkedett ki a fekete színre festett kétféjű sas.

1850 előtt intézményesen nem volt megállapítva a posta sárga alapszíne. A postakocsik, levélszekrények, hol sárga, hol szürke színt viseltek. Amikor aztán a postaszemélyzet

egyenruhájának kérdését rendezték (1850) s a gallérhajtóka színét sárgában jelölték meg: a posta felszerelési tárgyai is ezt a megkülönböztető színt kapták. A sárga szín azonban 1848 óta, különösen színmagyar vidéken, gyűlölt volt, s ha a levélszekrények, postakocsik használata közben történt bepiszkolás után, lehetetlen, semmitmondó színűre váltak, — legtöbbször festés nélkül dísztelenkedtek vagy pedig vidékek szerint piros, zöld színre festve jelentek meg az utcákon: Nem egy helyen a trikolor színében keltettek általános feltűnést.

Az 1867. évi április 27-én kiadott rendelet, mely a levélszekrények vörös, fehérrel díszített zöld alapszínét határozta meg, az alkotmányos éra első tevékenységének eredménye volt. A kiegyezésben megállapított megkötöttség mellett Gervayéknak sikerült ezzel az intézkedéssel is a magyar postának az osztrákoktól való elkülönülését dokumentálni.

Itt említjük meg azt is, hogy a régi világ postakocsijainak, delizsánszainak színe sárga volt (itt-ott szürke), de leginkább a sárga szín dominált; innen a postai személyszállító delizsánszok akkori ismert és elterjedt elnevezése: a „sárga batár”.

Dr. Monus Ferenc

Szerkesztői üzenetek.

L. J. Magyarbánhegyes. A telepesek rádiókészülékek telep utánpótlási nehézségeit az a körülmény okozza, hogy a nyersanyaghiány és a megnövekedett katonai szükséglet következtében a polgári fogyasztás rendelkezésére bocsátható mennyiség a szükségletet nem fedezi. Ilyen körülmények között a posta nem vállalkozhat arra, hogy a postahivatalokat rádiótelepekhez juttassa. A postavezérigazgatóság azon-

ban foglalkozik azzal a gondolattal, hogy a polgári fogyasztás rendelkezésére álló telepmennyiség helyesebb szétosztását kezdeményezze. A fontosabb postahivatalok egyébként légtelmi figyelés céljára hálózati rádiókészülékeket kaptak.

N. S. Avaszujváros. Kérdését átadtuk a postavezérigazgatóság illetékes szakosztályának.

FELTEN és GUILLEAUME

kábel-, sodrony- és sodronykötélgár rt.

Budapest, X., Budafoki-út 60.

Telefon: 258-880.

EGYESÜLETI ÉLET.

Tisztelgés a posta vezetőségénél.

Egyesületünk új elnöksége április hó 28-án bemutatkozó tisztelgő látogatást tett Vezérigazgató urunknál, aki Gyarmathy Béla és dr. Rátz Alfonz vezérigazgató-helyettesek jelenlétében fogadta az egyesület és a szakosztályok vezető tisztikari tagjait. Gianone Ottó elnökünk hűséget fogadó köszöntő szavaira a Vezérigazgató úr válaszolt.

Az egyesület munkáját és célkitűzéseit — mondotta — jól ismeri. Sok éven keresztül mint tisztikari tag is résztvett az egyesület munkájában s annak nemesszándékú törekvéseit a jövőben is támogatni kívánja. Az egyesület történetének első 25 éve az egyesület belső egységét szilárd egésszé kovácsolta; ezen a téren nem fenyeget veszély. Most arra kell törekedni, hogy a háborús nehézségek, a sok egyéni gond, az egyesületi összejövetel elmaradása következtében a közöny és a fáradtság ne legyen úrrá a lelkeken. Meg kell ragadni minden megmaradt lehetőséget, amely az egyesület tudományos és társadalmi életének ápolására és értékeink átmentésére alkalmas. Törekedjünk arra, hogy a viszonyok jobbrafordulása után ne kelljen mindent újra kezdeni, hanem a munkát a hűségesen megőrzött régi nyomokon lehessen folytatni.

Az egyesületi élet korlátozása. A Budapesti Közlöny 1944. évi 97. számában közzétett 175.500/1944. VII. a. számú belügyminiszteri rendelet — a termelés folytonosságának és zavartalanságának biztosítása, illetőleg a dolgozó személyek munkahelyükről való elvonásának megakadályozása érdekében — az egyesületek életét jelentősen korlátozta. A rendelet az egyesületek rendes napi életéhez tartozó, az egyesületi élet folytonosságát biztosító adminisztratív tevékenységet nem kívánja érinteni. A tagok szokásos egyesületi helyiség látogatásai sem esnek kifogás alá, de ezek gyűlés

jellegét nem ölthetik és ezen alkalmakkor beszédek sem hangozhatnak el. Tagértekezlet, vezető vagy választmányi értekezlet sem tartható.

E rendelet értelmében további intézkedésig egyesületünk részéről sem tarthatók gyűlések, ülések, (igazgató-) választmányi ülések stb. Az elnökség, illetőleg a tisztikarok tagjai változatlanul tovább végzik munkájukat.

A rendelet az egyesületek napi életét nem kívánja korlátozni, így egyesületi helyiségeinkben a szerdai napokon továbbra is megtartjuk a klubnapokat, s a csütörtöki napokon megrendezzük hagyományos teke-délutánjainkat. A könyvtárosok minden szerdán délután 5—7-ig a tagok rendelkezésére állnak.

Teke-délutánok. Az előző években is közkedveltségnek örvendő teke-délutánjainkat ezidén is megtartjuk, mivel egyesületünk a jelenlegi körülmények között is lehetővé kívánja tenni tekézó kartársainknak, hogy az időjárás enyhébbre fordulásával e kellemes és szórakoztató sportot ismét gyakorolhassák.

A tagtársaink által jól ismert Bruckbauer-féle — jelenleg Lakatos Gyula vendéglős birtokában lévő — II., Pasaréti-út 25. sz. alatti tekepályát, az előző évekhez hasonlóan, erre az időpontra is kibéreltük, s az minden csütörtökön, már a koradélutáni óráktól kezdve, az egyesület tagjainak és hozzátartozóinak rendelkezésére áll. A pálya jókarbantartásáról, megfelelő bábuk és golyók rendelkezésre bocsátásáról a vendéglős gondoskodik. Az állító díját az egyesület fizeti. A közelben megfelelő óvóhely van.

Ezeket a csökkenő lehetőségek mellett is még rendelkezésünkre álló és könnyen elérhető szórakoztató összejöveteleinket — amelyek a kartársi érzés és az összetartás ápolására is alkalmasak — ezúton is tagtársaink és kedves hozzátartozóik figyelmébe ajánljuk.

SZERKESZTŐSÉG:

XII., KRISZTINA-KÖRÚT 12. II. 220. TÁVBESZÉLŐ: 150—597.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK: (Társzerkesztő)

XI., VÁSÁRHELYI PÁL-U. 4/6. TÁVBESZÉLŐ: 258—280.

KIADÓHIVATAL:

XII., KRISZTINA-KÖRÚT 12. IV. 432. TÁVBESZÉLŐ: 156—841.

Előfizetési ár évi 16 P. Postai alkalmazottaknak évi 6 P.

Felelős kiadó: DR. LUKÁSZ ALFONZ m. kir. postatanácsos.